-

LGS XXIII SUVAŽIAVIMAS

NEMETALINĖS NAUDINGOSIOS IŠKASENOS: IŠTEKLIAI IR GAVYBA

Lietuvos geologų sąjunga

Dr. Ginutis Juozapavičius *(UAB "GJ Magma")*

Lietuvoje įvairiu detalumu ištirta **17** rūšių naudingųjų iškasenų.

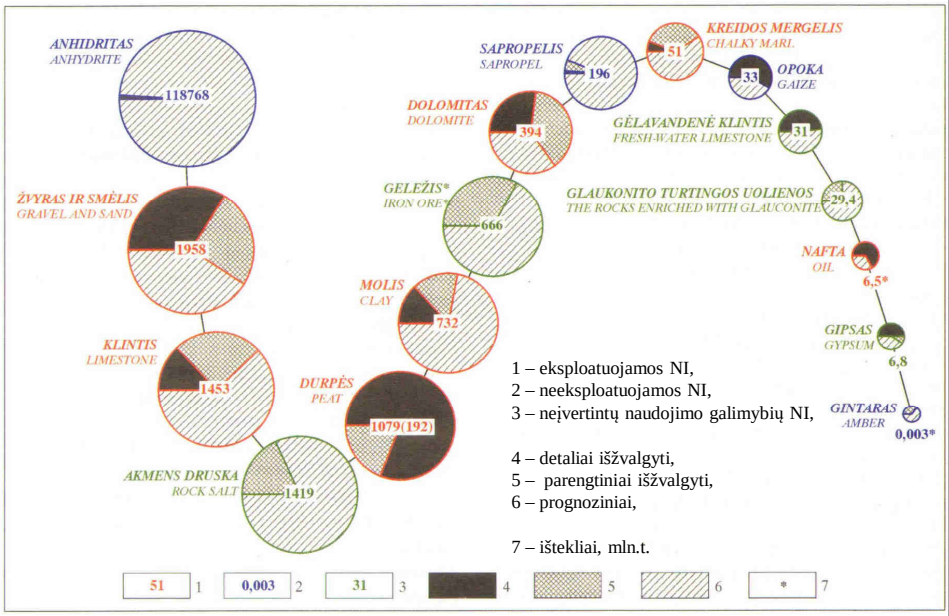

LIETUVOS NAUDINGŲJŲ IŠKASENŲ IŠTEKLIAI IR JŲ IŠTIRTUMAS

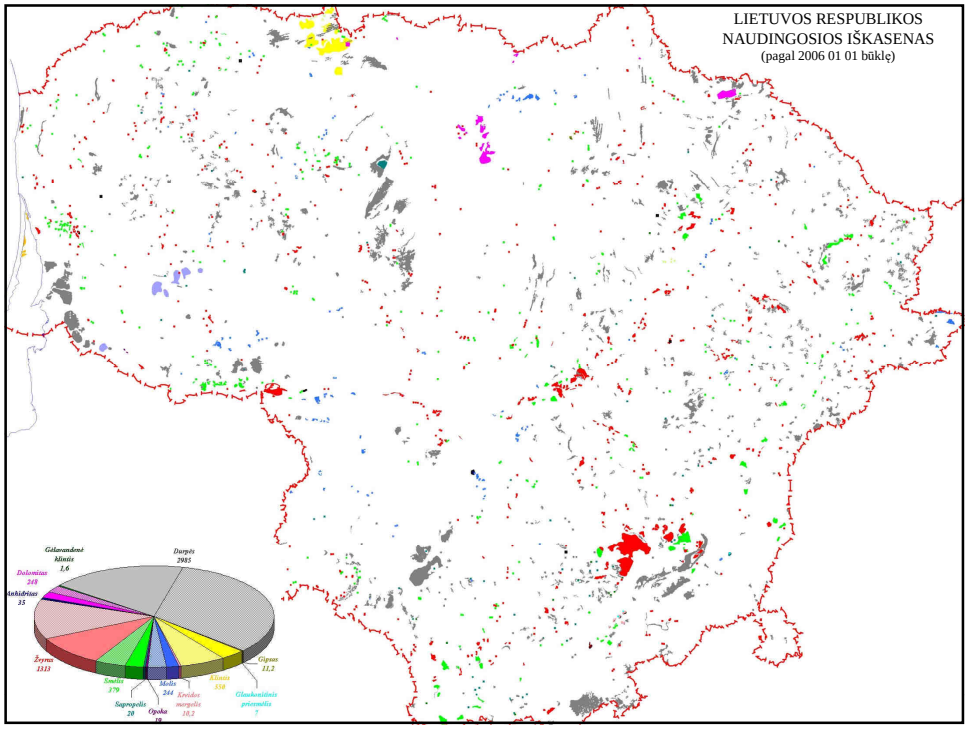

Lietuvoje šiuo metu yra

detaliai iššvalgyti

- **772** naudingųjų iškasenų telkiniai

parengtinai iššvalgyti

- **972** naudingųjų iškasenų telkiniai

prognoziniai plotai

- **400** plotai

Vien tiktai detaliai ir parengtiniai iššvalgytuose telkiniuose yra apskaičiuota per **6,7 mrjd. m^3** išteklių.

-

Naudoti galima tiktai detaliai iššvalgytus išteklius.

Bendras jų kiekis - **2,7 mrjd. m³**, kurių pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis bendra vertė **63,6 mrjd. Lt** ir tai yra **daugiau nei trečdalis viso Lietuvos nacionalinio turto**.

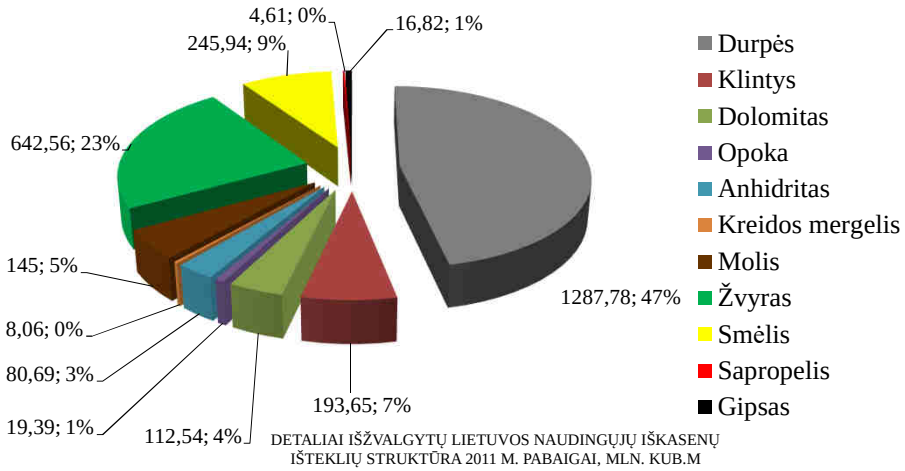

DETALIAI IŠŽVALGYTŲ LIETUVOS NAUDINGŲJŲ IŠKASENŲ IŠTEKLIŲ STRUKTŪRA 2011 M. PABAIGAI, MLN. KUB.M

Lietuvoje **turime pakankamai** svarbiausių iš plačiausiai naudojamų naudingųjų iškasenų.

Tai daugiausiai yra **kasdienės naudingosios iškasenos**, vartojamos žmonių gerbūviui kurti:

- Durpės
- Klintys
- Dolomitas
- Molis
- Žvyras
- Smėlis

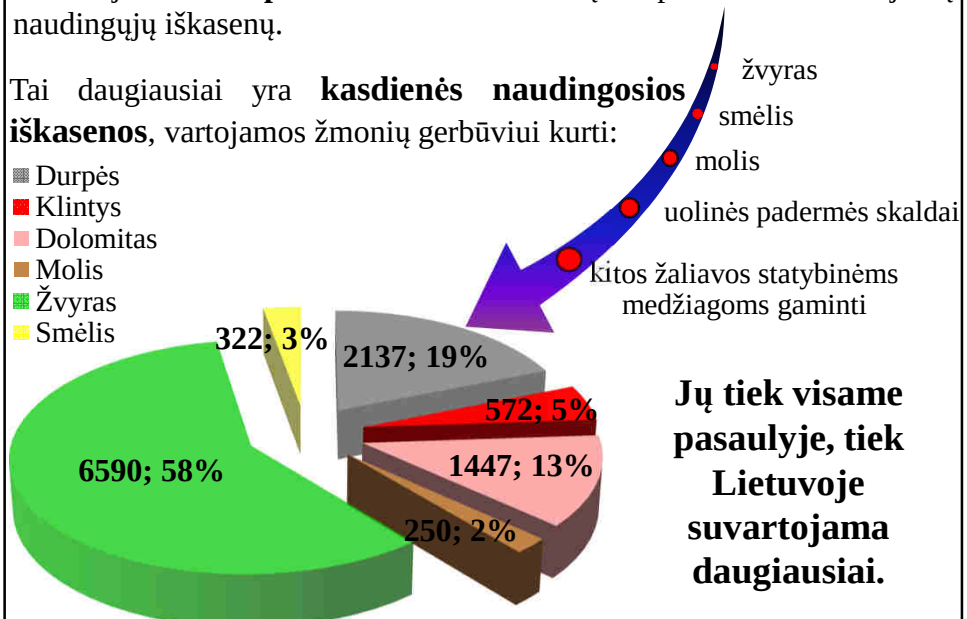

Jų tiek visame pasaulyje, tiek Lietuvoje suvartojama daugiausiai.

NAUDINGŲJŲ IŠKASENŲ GAVYBOS STRUKTŪRA 2011 METAIS, TŪKST. KUB. M

Statybinių medžiagų gavybos apimtys tiesiogiai įtakoja šalies ekonominio išsivystymo lygį:

kuo daugiau valstybės sugeba jų panaudoti,

tuo geresnės gyvenimo sąlygos sukuriamos visuomenei.

Akivaizdus rodiklis statybinių užpildų iškasimo kiekis vienam gyventojui

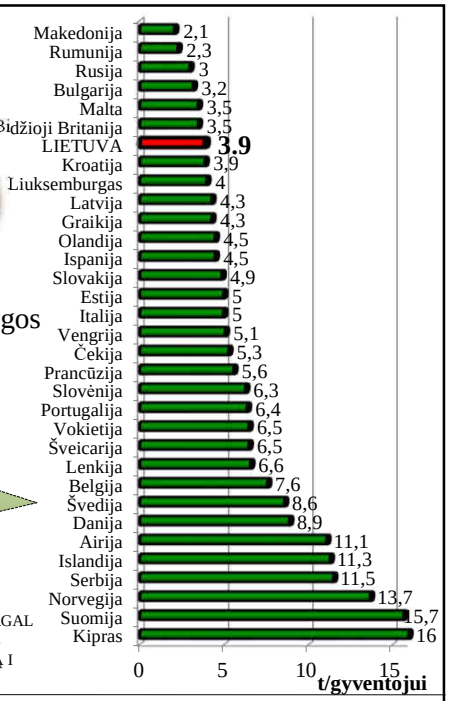

STATYBINIŲ UŽPILDŲ KASYBOS APIMTYS EUROPOJE 2010 M. (PAGAL DIRK FINCKE, EUROPOS STATYBINIŲ UŽPILDŲ ASOCIACIJOS GENERALINIO SEKRETORIAUS SKAITYTĄ 2012 M. PRANEŠIMĄ I BALTIJOS STATYBINIŲ UŽPILDŲ GAMINTOJŲ SUVAŽIAVIME)

NEMETALINĖS NAUDINGOSIOS IŠKASENOS: IŠTEKLIAI IR GAVYBA

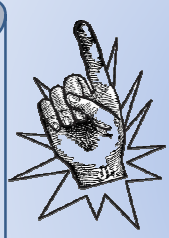

Lietuvos valdžios institucijos <u>deklaruoja</u>, kad visomis išgalėmis stengiasi kelti Lietuvos gyventojų pragyvenimo lygį bent jau iki Europos Sąjungos vidurkio.

Tam įtaką turi, neabejotinai, ir **valstybės politika** naudingųjų iškasenų naudojimo srityje.

Šioje srityje mūsų valstybės politiką formuoja **Aplinkos apsaugos ministerija**.

NEMETALINĖS NAUDINGOSIOS IŠKASENOS: IŠTEKLIAI IR GAVYBA

Viena iš svarbiausių ir efektingiausių reguliavimo priemonių yra **išteklių kaina,** kurią apsprendžia daugybė faktorių.

Vienas iš jų, kurį gali įtakoti tiktai Aplinkos apsaugos ministerija, yra

mokestis už gamtos išteklių naudojimą.

LR mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymo tikslas –

ekonominėmis priemonėmis skatinti gamtos išteklių naudotojus:

- **taupiai ir efektyviai naudoti valstybinius gamtos išteklius;**
- **kompensuoti gamtos išteklių tyrimo ir priemonių jų kiekiui bei kokybei išsaugoti valstybines išlaidas.**

Šis deklaratyvus teiginys nėra visai tikslus, nes

telkinių žvalgybą

PAV, PVSV procedūras

detaliųjų planų

projektų rengimą

apmoka suinteresuotos įmonės savo lėšomis ir joms to niekas nekompensuoja.

Taupumas čia suvokiamas kaip **vartojimo mažinimas**, nes per pastaruosius 2 metus **mokestis** už naudingųjų iškasenų gavybą **padidintas iki 5 kartų**.

NEMETALINĖS NAUDINGOSIOS IŠKASENOS: IŠTEKLIAI IR GAVYBA

Eil Nr.	Ištekliai	Mato vnt.	Tarifas (Lt)	Vartotojų kainų indeksas	Galutinis tarifas 2012 m I ketv. (LT)	Buvo iki 2010 m.	Nuo 2010 iki 2011 metų pabaigos	Pokytis per 2 metus, %
1	*Anhidritas*	m^3	**5**	1.333	**6.67**	1.52	3.04	**438**
2	*Dolomitas*	m^3	**2.5**	1.333	**3.33**	0.65	1.3	**513**
3	*Durpės*	m^3	**2**	1.333	**2.67**	0.54	0.62	**494**
	mažaskaidės					0.54		
	kitos					0.2		
4	*Gintaras*	kg	**69.8**	1.333	**93.04**	34.9	69.8	**267**
5	*Klintis*	m^3	**2.09**	1.333	**2.79**	1.73	1.73	**161**
6	*Kreidos mergelis*	m^3	**2.26**	1.333	**3.01**	1.13	2.26	**267**
7	*Molis*:							
	devono periodo	m^3	**2.16**	1.333	**2.88**	0.98	1.96	**294**
	triaso periodo		**2.09**	1.333	**2.79**	0.65	1.3	**429**
	kitas		**1.28**	1.333	**1.71**	0.39	0.78	**437**
8	*Opoka*	m^3	**1.8**	1.333	**2.40**	0.9	1.8	**267**
9	*Sapropelis*	m^3	**0.85**	1.333	**1.13**	0.85	0.85	**133**
10	*Smėlis* moliui liesinti	m^3	**1.2**	1.333	**1.60**	0.33	0.66	**485**
11	stiklui gaminti	m^3	**4**	1.333	**5.33**	2	4	**267**
12	silikatiniams dirbiniams	m^3	**1.1**	1.333	**1.47**	0.3	0.6	**489**
13	kitas	m^3	**0.95**	1.333	**1.27**	0.25	0.5	**507**
14	*Žvyras*	m^3	**1.12**	1.333	**1.49**	0.3	0.6	**498**
15	*Statybinis gruntas*	m^3	**0.64**	1.333	**0.85**	0.2	0.4	**427**

NEMETALINĖS NAUDINGOSIOS IŠKASENOS: IŠTEKLIAI IR GAVYBA

Abejonės dėl deklaruojamų įstatymo tikslų ir mokesčio tarifų:

1. **Didžiausi tarifai toms naudingosioms iškasenoms, kurios dar nenaudojamos, o pradinės investicijos yra labai didelės ir patekimas į rinką yra brangus**
2. **Sapropelis gydymui tinkamesnis už neapmokestinamas žemapelkines gerai susiskaidžiusias durpes.**
3. **Importo skatinimas** (opoka – vietoj trepelo iš Briansko, granitinė skalda – vietoj dolomito skaldos).
4. **Oro taršos didinimas** (portlandcementas – vietoj anhidritinio cemento).

Nors Lietuvoje naudingųjų iškasenų vartojimas vienas iš mažiausių Europoje, tačiau valstybės politika – mažinti gavybą ir toliau. Tai reiškia stabdyti Lietuvos žmonių gerovės kilimą.

NEMETALINĖS NAUDINGOSIOS IŠKASENOS: IŠTEKLIAI IR GAVYBA

TELKINIŲ ĮSISAVINIMO TVARKA IR JOS REGLAMENTAVIMAS

Telkinio paieška ir geologinė žvalgyba yra tiktai vienas iš pirmųjų etapų. Iš viso, norint įgyti teisę eksploatuoti naudingųjų iškasenų telkinį ir sutvarkyti išeksploatuotą teritoriją tektų įveikti 10 etapų.

Eil. Nr.	Etapas	Rezultatas	Orientacinė trukmė, mėn.
1	TELKINIO PAIEŠKA IR GEOLOGINĖ ŽVALGYBA	Patvirtinti ištekliai įregistruojami žemės gelmių registre	12
2	PŪVPAV VERTINIMAS	Įgyjama teisė gauti leidimą eksploatuoti išteklius	
2.1	Atranka (kai plotas < 25 ha, durpyne kai plotas < 150 ha)		6
2.2	Pilnas PAV procedūrų atlikimas (kai plotas > 25 ha, durpyne, kai plotas > 150 ha)		9
3	LGT LEIDIMO GAVIMAS	Leidimas išteklių naudojimui	1
4	TERITORIJOS PLANAVIMO ETAPAS		
4.1	Rajono BP sprendinių keitimas, SPAV procedūros	Rajono bendrasis planas koreguojamas naujai iššvalgyto telkinio padėties užfiksavimu	24
4.2.	Naudingųjų iškasenų teritorijos DP parengimas, SPAV procedūros	Suformuojamas sklypas ir įteisinama pagrindinė tikslinė žemės naudojimo paskirtis iš esamos į naudingųjų iškasenų teritoriją	12
5	TELKINIO NAUDOJIMO (KASYBOS REKULTIVAVIMO) PROJEKTO PARENGIMAS	Parengiamas ir įteisinamas techninis darbo projetas	3
6	**TELKINIO EKSPLOATACIJA**	**Kasami ištekliai ir gaunama siekta nauda**	
7	TELKINIO REKULTIVAVIMAS	Sutvarkoma paveikta kasybos darbais teritorija	0.5-12
8	ANTRAS TERITORIJOS PLANAVIMO ETAPAS		
8.1	Rajono BP sprendinių keitimas, SPAV procedūros	Rajono BP koreguojamas panaikinant iškasto telkinio naudingųjų iškasenų teritoriją	24
8.2	Naudingųjų iškasenų teritorijos DP parengimas, SPAV procedūros	Pakeičiama pagrindinė tikslinė žemės naudojimo paskirtis iš naudingųjų iškasenų teritorijos į toliau numatomą naudoti (kitą, miško, vandens ar žemės ūkio)	12
9	MIŠKO žėlimo ir želdinimo PROJEKTO PARENGIMAS	Parengiamas projektas miško sodinimo darbams atlikti	6
10	BIOLOGINIO REKULTIVAVIMO DARBŲ ATLIKIMAS	Įgyjama teisė apželdinti kasybos darbais paveiktą teritoriją	3
Bendra procedūrų trukmė be telkinio naudojimo laiko, 8.8 metų			**106**
Bendra procedūrų trukmė iki gavybos pradžios, 5.1 metų			**61**

NEMETALINĖS NAUDINGOSIOS IŠKASENOS: IŠTEKLIAI IR GAVYBA

-

POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO PROCESAS

Rengiant PAV dokumentus per daugelį metų šiame procese teko patirti aukščiausio lygio priekabiavimo, teisinio nihilizmo ir neišmanymo (gal būt tai prievartavimo neteisėtiems veiksmams iššaukti būdas) apraiškas.

PVZ.:

Jonavos savivaldybės administracija negalėjo suvokti ar žvyro gavyba darys esminį neigiamą poveikį aplinkai, **nes grafiniai priedai buvo pateikti atskiru aplanku ir nesusegti**.

Kauno VSC negalėjo nuspręsti ar požeminė anhidrito gavyba darys reikšmingą neigiamą poveikį gyventojų sveikatai, nes pateiktuose **standartiniuose žemėlapiuose nenurodyta, kur yra šiaurė**. Dėl panašių pastabų darbas atmetamas 7 kartus

Vilniaus RAAD priima sprendimą, kad ūkinė veikla negalima, nes: neįvertinta **kokią įtaką daro durpių džiūvimo procesas aplinkai** arba **kokią įtaką darys paviršiniams vandenims sauso žvyro karjeras**, esantis terasoje 12 m aukščiau nei Šventosios upė, arba kokią įtaką aplinkai daro augantis telkinio viduje 0,2 ha ploto miškelis, arba kokią įtaką kraštovaizdžio draustiniui darys iškastas karjeras, nuo kurio šio draustinio nesimato.

Bandymai išsiaiškinti tokių išvadų pagrįstumą Aplinkos apsaugos ministerijoje ar Seimo kontrolierių tarnyboje, kaip taisyklė, **baigiasi** tokia **fraze**:

„taip Jūs esate teisūs, motyvai nėra pagrįsti, tačiau RAAD priima sprendimus savarankiškai“.

Jei sprendimas netenkina, - kreipkitės į teismą.

TERITORIJŲ PLANAVIMO PROCESAS

Pagal Lietuvoje galiojančią tvarką bet kokia ūkio plėtra įmanoma tiktai pagal rajonų BP sprendinius.

Atlikus PAV procedūras ir įmonėms **gavus leidimus** vykdyti ūkinę veiklą, TP etape **tenka grįžti kelis žingsnius** atgal ir rengti DP SPAV dokumentą bei PVSV.

Biurokratinis procesas tiek ištęsė telkinių įsisavinimo trukmę, kad **investicijos į žemės gelmių įsisavinimą tapo visiškai nepatrauklios**

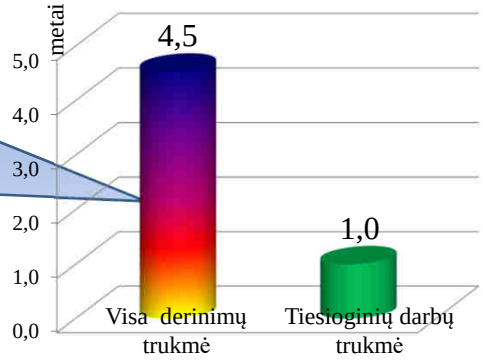

TIESIOGINIŲ DARBŲ IR DERINIMŲ TRUKMĖ IKI KASYBOS PRADŽIOS DIDELIUOSE TELKINIUOSE

Tos pačios TP procedūros tiek supančioja karjerus eksploatuojančias įmonės, kad **išnaudoti plotai yra paliekami ilgam iki galo nesutvarkyti**.

Nulėkštinus karjero šlaitus ir paskleidus dirvožemį, **prieš** pradedant **biologinio rekultivavimo darbus būtina:**

- atskirti rekultivuojamą plotą nuo viso žemės sklypo (jei rekultivuojama dalimis),
- kreiptis į rajono savivaldybės tarybą, kad būtų pakeisti rajono BP sprendiniai ir žemės sklypo dalis išjungta iš teritorijų skirtų naudingosioms iškasenoms eksploatuoti,
- gauti leidimą ir sąlygas detaliajam planui rengti,
- parengti detalaus plano SPAV dokumentą,
- detaliuoju planu pakeisti žemės sklypo dalies paskirtį iš naudingųjų iškasenų teritorijos į miško žemę

ir tiktai tada susidarys sąlygos pradėti miško sodinimo darbus.

Tikslinga būtų norminius aktus pakeisti taip, kad PŪV PAV būtų vertinamas tiktai PAV procedūrų metu, o rajono BP galiojimo metu, iššvalgius naujus naudingųjų iškasenų telkinius, žemės sklypuose, kuriuose atlikta PŪV PAV procedūros, priimtas sprendimas, kad ūkinė veikla yra galima ir yra gautas LGT leidimas naudingųjų iškasenų naudojimui, TP dokumentai nerengiami.

Telkinių įsisavinimo ir iškastų plotų rekultivavimo procesas įteisinamas parengus vieną telkinio naudojimo (kasybos-rekultivavimo) projektą.

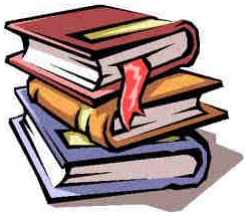

LR MIŠKŲ ĮSTATYMAS:

11 straipsnis

Miško žemė gali būti **paverčiama kitomis naudmenomis** tik šiame įstatyme nustatytais išimtiniais atvejais:

naudingųjų iškasenų eksploatavimo teritorijoms formuoti, kai nėra galimybės šių iškasenų eksploatuoti ne miško žemėje

Tais atvejais, kai **miško žemę planuojama paversti** kitomis naudmenomis **naudingųjų iškasenų eksploatavimo teritorijoms formuoti**,

kartu **su prašymu** leisti paversti miško žemę kitomis naudmenomis pateikiama ir LGT prie AM per 20 darbo dienų nuo kreipimosi išduota **pažyma apie** iššvalgytus **šalies teritorijoje ne miško žemėje esančius atitinkamus naudingųjų iškasenų telkinius**, dėl kurių dar neišduoti leidimai naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes, leidžianti nustatyti galimybę naudingųjų iškasenų eksploatavimo teritoriją formuoti ne miško žemėje.

Kadangi **bent vienas**, niekam nereikalingas:

- netinkantis pagal kokybę
- esantis blogose sąlygose
- didelė danga
- nėra galimybės perimti naudojimui privačią žemę
- …

naudingųjų iškasenų telkinys visada **bus Lietuvos teritorijoje**, tai **naudingųjų iškasenų telkinius**, esančius **mišku apaugusioje žemėje**, jau **reikėtų išbraukti** iš Lietuvos žemės gelmių **registro**.

Miškų įstatymo pakeitimu **nustatoma galimybė valstybei prieiti eksploatuoti** prie jai išimties teise priklausančių išteklių tiktai pagal vienintelį faktorių: jei visoje Lietuvos valstybėje bus bent vienas telkinys ne miško žemėje, o jis visada kur nors bus, tai **valstybė užkerta** pati sau **priėjimą prie** jai išimties tvarka priklausančių **žemės gelmių išteklių**.

Tačiau negi iš Klaipėdos pradėsime vežti žvyrą į Varėną, jei ten visi ištekliai bus miško žemėje. ?

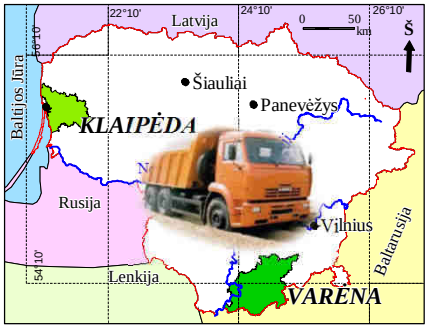

Dirbtinai bus didinami:
- transporto srautai,
- energijos švaistymas,
- oro tarša,
- kelių nusidėvėjimas.

Tokių apribojimų niekur pasaulis nėra girdėjęs.

Galima daugybė atvejų, kai vien tiktai šio faktoriaus nepakanka.

Pavyzdžiui, ne miško žemėje esantis telkinys yra

kultūros paveldo apsaugos zonoje,

jo eksploatavimo hidrogeologinės ar kitos sąlygos yra labai nepalankios,

žaliavos išvežimo kelias eina per gyvenvietes arba būtina tiesti ilgą išvežimo kelią per daugybę privačios žemės sklypų, kurių neįmanoma nupirkti,

telkinys ne miške yra per mažas žaliavos perdirbimo gamyklai projektuoti,

žaliavos kokybė prastesnė nei telkinio po mišku arba tiktai maža dalis telkinio yra po mišku, kita – ne miško žemėje, o paliekami po mišku ištekliai praranda ekonominę prasmę,

didelio ploto telkinio viduje yra mažos miško salelės, jos gali būti tiktai menkaverčiais krūmynais apaugusi žemė, kuri priskirta miškui. Apkasus karjerą aplink tokias salas, liks stačios mažos kalvos, kuriose miškas negalės normaliai augti, o vertinga žaliava liks amžiais prarasta.

Yra iššvalgytų telkinių, kur naudingoj klodo storis iki 28 m, o jo centre keliolikos arų miškelis. Nebegalint pašalinti to miškelio, **karjero viduje liks „Gedimino kalnas“,** su dideliu kiekiu nepanaudoto žvyro (juk reikės palikti privažiavimo kelią, apsaugoti šlaitus nuo nušliaužimo).

Negi dėl to privaloma dalinti telkinį ir vieną jo dalį uždrausti naudoti, kai kita gali tapti per maža investicijų atsipirkimui

?

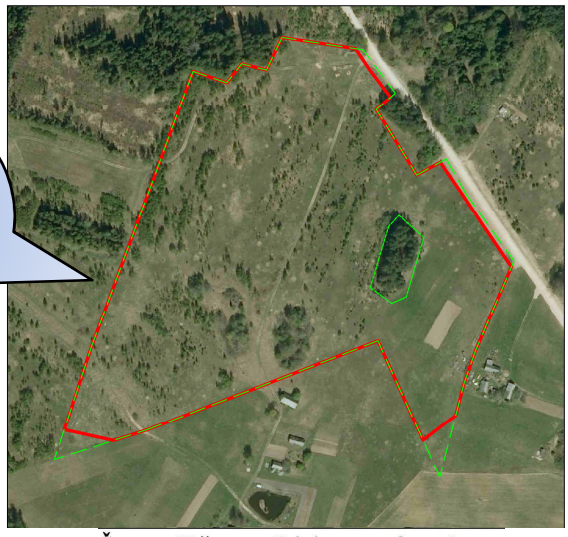

Šemetų II žvyro telkinio orto - foto planas

Lietuvos teisė jau yra apibrėžusi **KAIP GALIMA SIEKTI TIKSLO EKSPLOATUOTI** detaliai iššvalgytų naudingųjų iškasenų **TELKINIŲ IŠTEKLIUS**.

Visa tai atliekama **pagal planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymą**, kuris kompleksiškai lemia bet kokios ūkinės veiklos galimybių vertinimą.

Atliekant juo apibrėžtas procedūras yra įvertinami visi faktoriai ir sprendžiama ar planuojama veikla turės reikšmingą neigiamą poveikį aplinkai, tarp jų ir miškams.

Todėl miškų įstatyme neturėtų rastis nuostatos, kurios vien tiktai pagal telkinio padėtį (miške ar ne miške) lemtų galimybę eksploatuoti išteklius, neįvertinant visus įmanomus faktorius.

Priimta miškų įstatymo nuostata **pažeidžia ūkio subjektų teisės** planuojamos ūkinės veiklos galimybes vertinti pagal PAV įstatymo nuostatas, o tuo pačiu **prieštarauja PAV įstatymui**. Įstatymas nenumato galimybės netgi toms įmonėms, kurios jau atliko PAV procedūras ir gavo sprendimą, kad ūkinė veikla yra galima, šį sprendimą realizuoti.

Naujajame miškų įstatymo pakeitime **NEPAGRĮSTAI SUABSOLIUTINTA MIŠKO VERTĖ IR REIKŠMĖ** Lietuvos valstybei bei visuomenei.

Pagal Lietuvos Statistikos departamento duomenis, miškų ir žemės gelmių registrus žinoma, kad apie **32,3 %** Lietuvos teritorijos užima **MIŠKAI**, **NAUDINGŲJŲ IŠKASENŲ PLOTAI** apima tiktai **4,3 %**, iš jų detaliai iššvalgytų telkinių plotas sudaro tiktai **1,3 %** Lietuvos teritorijos, t.y. 86,8 tūkst. ha.

Sugretinus visus šiuos faktus, gauname, kad **Lietuvos teritorijos ploto vienetas** (1 km^2 ar 1 ha), esantis **virš naudingųjų iškasenų telkinio**, yra **77 KARTŲ VERTINGESNIS** (brangesnis) nei tokio pat ploto teritorija, kuri užimta vien tiktai mišku.

NAUDINGŲJŲ IŠKASENŲ VERTĖ – 63 600 MLN. LT.,
VISŲ MIŠKŲ – 20 000 MLN. LT.

Miškas gali augti, praktiškai, **bet kurioje vietoje**, tuo tarpu **naudingųjų iškasenų telkiniai** gali būti aptinkami ne bet kur, o **tiktai itin palankiose geologinėse sąlygose**. Todėl miško vertės sureikšminimas visuomeniniu požiūriu yra pagrįstas vien tiktai emocijomis ir nenaudingas jai.

Ši politinė nuostata gali kainuoti Lietuvos žmonėms dėl prarasto valstybės turto keliolika milijardų litų.

NEMETALINĖS NAUDINGOSIOS IŠKASENOS: IŠTEKLIAI IR GAVYBA

Apskaičiavus mažų miško plotelių, įsiterpusių į detaliai iššvalgytų žvyro telkinių teritoriją, **miško ir naudingųjų iškasenų verčių santykis** tame pačiame mišku apaugusiame plote siekia **200-600 kartų**.

Norint gauti iš miško adekvačią naudą, tektų daugiau nei 2000 metų auginti ir vėl kirsti mišką.

Tuo tarpu gamtosaugine prasme visuomenė ir gamta **nuostolio neturi**, jei miškas bus atkurtas iškasto karjero teritorijoje arba iškart pasodinamas kitoje nederlingoje žemėje. O santykiniai praradimai yra milžiniški.

NEMETALINĖS NAUDINGOSIOS IŠKASENOS: IŠTEKLIAI IR GAVYBA

-

PVZ., kai AM Vilniaus RAAD nesutiko pritarti ūkinei veiklai žvyro telkinių dalyje, kurios apaugusios mišku.

MIŠKO IR JO IŠSAUGOJIMUI PRARANDAMŲ ŽVYRO IŠTEKLIŲ VERČIŲ PALYGINIMAS SAMANTONIŲ TELKINYJE

Miško plotelio medienos vertė			
Miško plotas, ha	Medienos tūris, m^3	Kaina Lt/m^3	Bendra medienos vertė, Lt
0.1771	44	135	**5940**
Žvyro panaudojimo įvertinimas			
Neprieinamas naudoti plotas, ha	Paliekami žvyro ištekliai, m^3	Kaina Lt/m^3	Bendra produkcijos vertė. Lt
0.64	57600		
Pagaminama produkcija			
Žvirgždas, m^3	34790	60	2087424
Smėlis, m^3	22810	10	228096
Viso			**2315520**
Mokesčiai už išteklių naudojimą	57600	1.49	**85824**
Visa prarasta nauda iš žvyro iškasimo			**2401344**
Miško ir naudingųjų iškasenų santykinė vertė, kartais			**404**

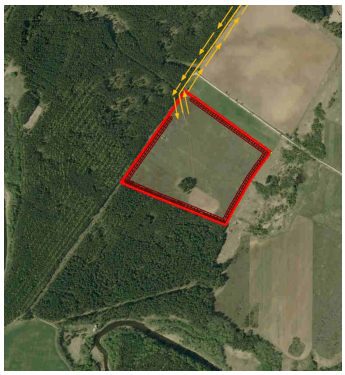

NEMETALINĖS NAUDINGOSIOS IŠKASENOS: IŠTEKLIAI IR GAVYBA

Miško ir jo išsaugojimui prarandamų žvyro ir smėlio išteklių verčių palyginimas Aleksandriškių telkinyje

Miško ploto medienos vertė			
Miško plotas, ha	Medienos tūris, m^3	Kaina Lt/m^3	Bendra medienos vertė, Lt
9.8	2529	135	**341415**
Žvyro panaudojimo įvertinimas			
Neprieinamas naudoti plotas, ha	Paliekami žvyro ir smėlio ištekliai, m^3	Kaina Lt/m^3	Bendra produkcijos vertė. Lt
15.9	3698000		
Iš jų žvyro	2371000		
Iš jų smėlio	1327000		
Pagaminama produkcija			
Žvirgždas, m^3	497910	60	29874600
Smėlis, m^3	3200090	10	32000900
Viso			**61875500**
Mokesčiai už žvyro išteklių naudojimą	2371000	1.49	**3532790**
Mokesčiai už smėlio išteklių naudojimą	1327000	1.27	**1685290**
Visa prarasta nauda iš žvyro ir smėlio iškasimo			**67093580**
Miško ir naudingųjų iškasenų santykinė vertė, kartais			**197**

NEMETALINĖS NAUDINGOSIOS IŠKASENOS: IŠTEKLIAI IR GAVYBA

Pagal miškininkų duomenis vien tiktai **dėl savaiminio miško išsisėjimo** nenaudojamuose žemės plotuose **kasmet miškų plotai** Lietuvoje **padidėja apie 6-8 tūkst. ha.**

Be to, LRV 2011-2013 metams yra patvirtinusi pagrindinių miško kirtimų **normą** valstybiniuose miškuose **12 000 ha**. O kur dar kirtimai privačiuose miškuose.

Tokio ploto telkinių miško žemėse kasmetiniam įsisavinimui niekada nereikėtų.

Esant tokiems kirtimų tempams visa detaliai iššvalgytų telkinių miškuose teritorija būtų išvalyta per 5-7 metus.

Tai kam tokie apribojimai naudingųjų iškasenų naudojimui, jei virš naudingųjų iškasenų telkinio planuojamas iškirsti miškas būtų pasodinamas kitoje vietoje dar prieš tų darbų pradžią. Valstybinio mastymo čia nematau.

MELAS IR STATISTIKA

Kalbama, kad yra **trys melo lygiai**:

I. elementarus melas

II. akiplėšiškas melas

III. statistika

Taigi, **pranešimo pradžioje pateiktus duomenis** apie Lietuvos žemės gelmių turtus nesiūlyčiau naudoti ūkio plėtrai grįsti, nes tai **yra statistika**.

Atsižvelgdamas į telkinių įsisavinimą ribojančius ar tokį procesą iš vis draudžiančius teisės aktus, galiu pagrįstai pasakyti, kad **Aplinkos apsaugos ministerija puikiai atlieka savo pareigą - saugo aplinką nuo norinčių plėtoti naudingųjų iškasenų gavybą.**

PVZ.

KTU šilumininkai, pasinaudoję naudingųjų iškasenų balanso duomenimis, apskaičiavo, kad Lietuvoje **artimiausius 120 metų** *bus galima pagaminti* **po 1 mln. t. kuro durpių**.

Paanalizavus išsamiau aptinkame visai kitą situaciją: **iš 59 durpynų**, kuriems išduoti leidimai naudoti durpių išteklius, **kuro durpes gali gaminti** tiktai **42**.

Kiti durpynai skirti gydomosioms durpėms išgauti, dar keli neturi jokių šansų pradėti gavybą dėl saugomų teritorijų atsiradimo, miškų įstatymo naujų nuostatų, valdžios blokavimo ar netgi nepalankių sąlygų (reikia siurbliais sausinti klodą).

Apytikris išgaunamų durpių išteklių likutis Lietuvoje naudojamuose durpynuose pagal paskutinių markšeiderinių apmatavimų duomenis

Durpynų skaičius	42		
Išteklių likutis	Tūkst. m^3		
	Viso	Iš šio kiekio šviesių	Iš šio kiekio tamsių
	176634	89385	87239
	Tūkst. t		
	Viso	Iš šio kiekio šviesių	Iš šio kiekio tamsių
	27647	11248	16683

Pastaba: tikrasis likutis yra šiek tiek mažesnis, nes kai kuriuose durpynuose markšeideriniai apmatavimai atlikti jau prieš 3-5 metus

Todėl galimas iškasti kuro durpių kiekis naudojamuose durpynuose **ne 84 mln. t**, o tiktai **16,7 mln. t**.

Būtina atsižvelgti dar ir į tai, kad daugumoje naudojamų durpynų šviesios durpės dar nenukastos, todėl tamsių durpių gavyba, kurios tinka kurui, galima tiktai jų pakraščiuose, plotai nėra dideli ir ženkliai padidinti kuro durpių gavybos apimtis neįmanoma.

Kiti detaliai iššvalgyti, bet nenaudojami durpynai, nėra parankūs gavybai plėtoti, o kai kurie iš vis nepasiekiami dėl šių priežasčių:

1. Dalis iš jų yra miško žemėje, todėl neprieinami naudoti tol, kol bent vienas durpynas bus ne miško žemėje.
2. Dalis iš jų yra saugomose teritorijose.
3. Ne miške esantys ir kuro durpių gavybai kažkada iššvalgyti žemapelkiniai durpynai buvo numelioruoti.
4. Naujus aukštapelkinius durpynus įsisavinti neleidžia AM, prieinami naudojimui žemapelkiniai - sugadinti.

Lietuvoje yra žinoma per 6000 durpynų, tačiau durpių išteklių jų gavybos plėtrai Lietuvoje vietų nėra arba jos labai ribotos.

Kol nepasikeis politiką lemiančių valdininkų požiūris, kad **visuomenės gerovę galime sukurti** tiktai

plėtodami savo vietinę žaliavų rinką ir **skatindami gavybos plėtrą** visais įmanomais būdais,

tol mes **būsim pagal pragyvenimo lygį Europos uodegoje**.

Dr. Ginutis Juozapavičius

(UAB "GJ Magma", Vaidevučio g.18, gjmagma@gmail.com)